

Fellini, Scola, Sorrentino

Az Olasz Kultúrintézet, az Istituto Luce és a Puskin mozi minden ősszel megrendezi a MittelCinemaFest-et, melyen válogatást mutatnak be az előző év olasz filmterméséből. Sajtóköri körökben már a válogatást is vitatni szokták: miért pont ezt a tizennégy filmet hozzák el Kelet-Európába? (Budapesten kívül Pozsonyban, Krakkóban, és Prágában is megrendezik az eseményt.)

Bárdos Judit



Néhol érződik is az irónia: a nagy szépség nézésébe belehal egy japán turista (Rómát látni és meghalni?)

Tony Servillo *A nagy szépség* (R.: Paolo Sorrentino) egyik jelenetében

Az idei MittelCinemaFest filmjei közül a legnagyobb várakozás Paolo Sorrentino filmjét, *A nagy szépséget* előzte meg. A *La grande bellezza*-t (*A nagy szépséget*) emelték ki legjobban a nyitó sajtótájékoztatón, ezt harangozták be a legzajosabban. Ehhez képest nekem csalódást okozott a film. Mi is a nagy szépség? Természetesen Róma maga. A film elején és végén gyönyörű felvételek mutatják nagyon hosszan Rómát, dinamikus kameramozgással, magasról, már-már természetellenesen telített, ragyogó színekkel, azaz minden nagyon napsütötte, élénk kék, sehol egy kis mindennapi szürkeség. Sok ismert helyet és épületet körbejár a kamera, a Piazza Navonától a Colosseumig, az ókori fórumoktól a palotákig és a templomokig. Sajnos azonban a kamera ugyanilyen kimerítő részletességgel mutatja meg a felső tízezer mai életének színhelyeit, partijait, zenekarait, luxusnőit, kertjeit és teraszait, az unalomból úzótt szórakozás ürességét is. A film nagy részében szépség helyett inkább szépelgést látunk. Toni Servillo (az ő színészi játéka nagyszerű) egy dúsgazdag, unatkozó író játssza, akinek már nagyon régen nem jut eszébe semmi, egyetlen könyvét negyven évvel ezelőtt írta, alkotói válságban van. Hatvanötödik születésnapján végigtekint életén, számba veszi fontosabb kapcsolatait, elbúcsúzik néhány barátjától és szerelmétől, jól beolvas a társaságában lévőknek, amiért haszontalan életet élnek, képmutatók és ...nem fogják elhinni: a végén úgy dönt, hogy belefog egy új könyv írásába. A Fellini-féle *Nyolc és fél-től* és *Az édes élet-től* Antonioni *Az éjszakájáig* és a *Teraszig* (Ettore Scola) sok film alapsémája ez, és ettől a műnek még nem kellene feltétlenül közhelyesnek lennie. Ez a film annyira tudatosan és olyan magas szakmai színvonalon utal az ismert nagy elődökre, Toni Servillo színészi játéktípusa annyira Marcello

Mastroianniét idézi fel, hogy az csak szándékosan történhet. Néhol érződik is az irónia: a nagy szépség nézésébe belehal egy japán turista (Rómát látni és meghalni?), egy zsiráf eltüntetésének bűvésztükkje arra emlékeztet, hogy alapjában véve az élet ürességét kellene eltüntetni. Az édes élet a XXI. század Rómájában? Csak arról nem győz meg a film – jól sikerült jelenetei, iróniája, hiteles részletei és vizuális szépsége ellenére sem –, hogy ennek az elismert, sikeres, gazdag újságírónak most attól éledt újjá az alkotókedve, és attól lesz újra tartalmas az élete, hogy szembesült élete eltékozltságával. Valójában az üresség üresség, a közhely közhely maradt.

Személyl szerint legjobban Ettore Scola *Che strano chimarsi Federico* (De furcsa, hogy a nevem Federico) című filmjét vártam - azonban ez a film is csalódást okozott. Nagyon érdekesek a régi, fekete-fehér filmrészletek, melyek a fasizmus és a háború idejét idézik fel, valamint Fellini és Scola személyes találkozásait. Scola csak kilenc évvel fiatalabb Fellininél, és fiatal újságíróként szerkesztőségekben gyakran találkozott vele, majd barátok is lettek. A személyes hitel miatt ezeket a jeleneteket sokkal sikerültebbeknek lehet érezni a későbbi időket felelevenítőknél. Például: Fellini, Scola és még egy-két barátjuk éttermekben, bárókban gyakran ülnek egy asztalnál. Az egyik ilyen jelenetben a bár terasza az utcán van, és felidéződik az *Amarcord* felejthetetlen jelenete, a járdán vacsorázó családdal, akik mellett elzúg a villamos. Még sok jelenetet látunk Fellini későbbi életéből és filmjeiből, de nélkül a személyesség nélkül. Persze lenyűgöző újralátni idézeteket az *Édes élet*-ből, a *Nyolc és fél*-ből, a *Ginger és Fred*-ből – mégis úgy érzem, Fellini személyiségéről, művészetének lényegéről nem sokat tudunk meg, nem sokat élünk át ezt a filmet látva. Vagy jobb is, ha mindez titok marad?

Kellemes meglepetést szerzett viszont Roberto Andò *Viva la libertà!* (Éljen a szabadság!) című filmje. Egy ismert politikusnak, képviselőnek egyszer csak elege lesz a politikából, a pártjából, a közéletből, a sok üres beszédből, és eltűnik. Mi, a nézők, tudjuk, hogy Párizsban van, de a stábja és a szenzációhajhász újságírók – akik már készülnek lecsapni erre az esetre -- nem. Valaki előhossa a képviselő elmebeteg ikertestvérét az elmegyógyintézetből. Innen fergetegessé válik a komédia. Az ikertestvér pazarul (és élvezettel) játssza a rá kirótt szerepet. Néha egy kis magatartás-zavar, egy-egy furcsa gesztus vagy mozdulat, egy kis magaelengedés, laza táncolás egy bulin – mit számít az? Ez csak a közvetlen környezetének és gondterhelt titkáranak tűnik fel. A lényeg az, hogy folyékonyan mondja a semmit a parlamentben, az újságírónak nyilatkozva, a tévékamerák előtt. Épp azt a beszédet, ugyanazokat a szövegeket mondja, amelyeket kell, sőt, néha egy kicsit bátrabban, kritikusabban. Jobb, mint az eredeti! A párt, amelyiknek a képviselőjéről szó van, feltehetőleg baloldali (Berlinguer képe a pártirodában felismerhető), de nem ez a lényeg, hanem annak ábrázolása, hogy mi maga a politika, miből áll főhivatású politikusnak lenni, itt nyilatkozni, ott beszélni, így vagy úgy fellépni; megvédeni vagy megtámadni valakit. Ténylegesen ezen semmi nem múlik, a társadalom életében semmi nem változik. (Külön derültünk a magyar áthallásokon.) Mivel azonban jobban csinálja, mint az, akit helyettesít, sikere óriási, s a párt támogatottsága 15 %-ról 65 %-ra emelkedik. Mi lesz, ha győzünk a választáson? – aggódnak párttársai. Szerencsére a film nyitva hagyja ezt a kérdést. Ebben az esetben csak a nyitott vég képzelhető el, mint megoldás. A filmnek a magánéletet mutató részei (a szerepjátsonak a képviselő lakásában kell lakknia, együtt annak feleségével, el lehet képzelni az ebből származó bonyodalmakat, másrészt a képviselő élményei Párizsban...) kicsit banálisak, de a politikai életet leleplező jelenetei kitűnőek. Mind a két szerepet Toni Servillo játssza, remekül. A MittelCinemaFest alatt az Olasz Kultúrintézetben Anna Magnaniról készült fotókból rendeztek kiállítást. Tizenöt fotós képeit láthattuk: a csodálatos színésznőt kislánya haját fésülve, aggódva a *Bellissima*-ban (Visconti), kétségbeesve az *Una voce umana*-ban (Rossellini Cocteau-adaptációjában), szépen, komolyan, könnyesen (Zampa: *L'onorevole Angelico*), csábítóan (Lattuada: *Il bandito*), gyerekekkel, gondtalanul a fűben heverve

(Camerini: *Molti sogni per le strade*). Láthattuk sírva, nevetve. Láthattuk egyszerűen öltözve és tollas kalapban (De Sica: *Teresa Venerdì*), szőke parókában. Láthattuk Totòval, Eduardo De Filippóval, Massimo Girottival, Raf Vallonéval, Burt Lancasterrel. És láthattunk filmképeket, fotogramokat a legjobban hozzákötődő két szerepéből: felejthetetlen futását és holtan összeesett testét a *Róma nyílt város*-ból (Rossellini), és fotókat az ajtón belépő, a fiával gondtalanul táncoló, majd a kézikocsit húzó *Mamma Romá*-ból (Pasolini). És láthattunk egy képet róla, munka közben, Pasolinivel a háttérben. Emlékezetes kiállítás volt. Sok filmjelenetet felidézett, és sokat megértetett a színészi munkából.

Béres Judit

olaszissimo.blog.hu

2013. dec. 6.